

TÉZISEK

1. Javaslatot tettem a *technika természetének* egy olyan általános értelmezésére, amely képes megjeleníteni a technikai praxisnak az ősi emberi eszközhasználatától az internetezésig terjedő egész tartományát. Eszerint a technika egy olyan emberi tevékenységforma, amelynek eredményeként – ugyan tökéletlen formában, de – megvalósul az embernek a technikai szituáció fölötti uralma, azaz a szituáció nem természet-adta módon alakul, hanem sajátos emberi cél valósul meg. A technikai szituáció elemei: a (természet által, vagy más technikai szituációk által előállított, s így a kiválasztott szituációban) adott létezők sokasága, az ember, az ember célja, és (a szituációhoz kötött) eszköz. A technikai szituáció analízise segítségével értelmeztem a technikai eszközök előállításának lényegi lépését, a technika és a tudomány összetett kapcsolatrendszerét, a gépekkel és a gépek nélkül működtetett technikai gyakorlatot, a technika tökéletlenségét, illetve végeességét, valamint a szituációteremtő, illetve mérnöki tevékenységforma lehetőségét.

2. A különféle technikafilozófiák összehasonlíthatósága érdekében – Feenberg nyomán – megfogalmaztam a *technikafilozófia alapkérdését* és azonosítottam az alapkérdés két vetületét. Az alapkérdés a technika és társadalom kölcsönös viszonyában való állásfoglalást követel meg a technikafilozófiáktól; egyik vetületében a technika autonóm, illetve társadalmi/emberi kontrollnak alávetett létezőnek mutatkozik, másik vetületében a technikát értékterhelt, illetve értéksemleges eszköznek lehet elgondolni. Rámutattam, hogy az alapkérdésben való állásfoglalástól függően az egyes technikafilozófiák etikai problémakörei eltérőek lehetnek, s megpróbáltam meghatározni a szignifikáns különbségeket.

3. Megállapítottam, hogy a technika etikai kérdéseinek felmerülésében alapvető szerepe van egy „*metaetikai alapelvnek*”, mely szerint minden technikai szituáció egyúttal etikai szituáció is. Ez az elv azt az összefüggést rögzíti, hogy a technikai folyamat szándékosan kivitelezett tett, olyan „cselekedet” amelyben a megvalósított szándék, az elért cél úgy jelenik meg, mint a szándékosan választott, mint a jó. Ami egy technikai folyamatban a technika eredményessége, az maga az erkölcsi jó is. Vagy fordítva: ami jó, az a technika eredményessége, hatékony működése. Ez természetesen nem az egyetlen jó, az így azonosított jó tartalma az uralom. Az a hatalom, amelynek révén az adott technikai szituáció uralható, vagyis az adott technika sikeres. Az alapelv felhasználásával egy viszonylag egységes keretbe sikerült beleilleszteni a legtöbb tradicionális technikaetikai problémakört. Összegyűjtöttem, és

e közös alapelvet követve kritikai elemzés tárgyává tettem a technika általános, normatív, és alkalmazott vagy szakmai etikai kérdéseit.

4. Összevetve az *információs technikák* és az általában vett technika legfontosabb sajátosságait megállapítottam, hogy az információs technikák lényeges meghatározottságként mindig tartalmazzák a virtualitást és nyitottságot. Így az információs technikai szituáció komponensei, és a szituáció feletti uralom eljárásai nyílt rendszerként érthetők meg. A virtualitás és nyitottság forrása az információs technikák fundamentális közegének, az információnak a természetében rejlik. Érveket hoztam fel az információ egy olyan értelmezése mellett, amely szerint információ bármely interpretált létező, azaz az információ szükségképpen az értelmezési folyamat egyik komponense. Mindezek némi általánosításával rámutattam az információs technikák posztmodern értéktartalmaira.

5. Az általában vett technika és az *információs technikák etikai elvei* közötti kapcsolatokat tanulmányozva felismertem az információs technikák etikájának néhány specifikus jellegzetességét. Megmutattam, hogy az információs technikai szituáció nyitottsága következtében ezen a területen sajátos „nyílt végű” etikákkal van dolgunk, azaz tetteink következményei beláthatóan beláthatatlanok, amelynek következtében az információs technikák etikája sok szempontból eltér a hagyományosabb technikákétól. Felhívtam a figyelmet rá, hogy a formálódóban lévő számítógépetika és Internetetika eltérő értékrendet képvisel: a számítógépetika inkább modern, az Internetetika pedig inkább posztmodern orientációjú.

6. Kibontakozásának és lezajlásának fázisaiban is tanulmányoztam a számítógépes dátumkezelés „2000. év” *problémájának* társadalmi és etikai vetületeit. Elkülönítettem a probléma technikai, üzleti és társadalmi dimenzióit, megfogalmaztam várható hatásait, és javaslatot tettem kedvezőtlen társadalmi és erkölcsi következményeinek kezelésére. Megállapítottam, hogy a dátumprobléma fellépése, lezajlása és kezelése a posztmodern hálózattársadalom kiépültségének mértékére jellemző világszerte.